

Genesis begint met het woordje ‘beresjiet’, dat vertaald is met: ‘*in het begin*’. Het begin: als je erover nadenkt, gaat het je duizelen. Dan gaat het over het punt in de tijd vóór alles uit, voor al het leven dat er was, dat er is en zijn zal. Wij kunnen daar niet bij. Maar gelukkig hoeft dat ook niet, want God was er!

‘*In het begin schiep God*’ vertelt de schrijver van Genesis verder. Voordat het begin er was, was God er al. Hij was er als eerste, altijd al, en staat zo vóór en boven alles. Dit gegeven maakt de Bijbel uniek. In de scheppingsverhalen van de omliggende volkeren wordt immers verteld hoe in het begin ook de goden ontstonden en een product waren van krachten die tot leven leidden. Het boek Genesis vertelt echter dat God er reeds was en juist de Maker van alles is. Een gedachte die rust kan geven. Dat alles wat er vanaf het begin is geweest, licht en donker, goed en kwaad, in Gods handen rust.

Wat schiep God? Hij schiep de hemel, wordt als eerste verteld. Maar omdat de hemel niet ons woongebied is en uitstijgt boven ons waarnemingsvermogen, en wij mensen immers op aarde leven en ook bedoeld zijn om daar te wonen, gaat het vervolg van Genesis en praktisch heel de Bijbel over de aarde: ‘*God schiep de hemel – en de aarde. De áárde nu was woest en ledig*’. Over de wording van de aarde gaat het boek Genesis, heel in het bijzonder in het scheppingsverhaal. Dat is immers voor ons mensen veel interessanter: te weten hoe het leven er gekomen is en hoe het bedoeld is. Hoe wij onze plaats daar al dan niet in hebben te nemen.

Maar het boek Genesis gaat ook nog over iets anders. In het Hebreeuws is het woordje voor aarde: ‘*eretz*’. Dat woord wordt in de Bijbel ook gebruikt voor Israel. Dan is de betekenis zo iets als: ‘het Land’. Zo kan het boek Genesis ook gelezen worden: als een vertelling hoe Israel ontstond. Na de zondvloed kwam immers Abraham. En na hem kwamen Isaäk en Jakob, de andere aartsvaders van Israel. We horen van Gods belofte dat zij ‘het Land’ zullen beërven en hoe alle volken via dit Land gezegend zullen worden. Het boek Genesis eindigt met verlangen naar dit Land. Als Jozef immers zijn laatste wens uit, geeft hij aan eens te willen worden herbegraven in Israel (Genesis 50:25).

Zo herbergt het boek Genesis veel verhalen in zich. Vandaag lezen we het eerste stukje. Het begin. Hoe we achter al het leven de hand van God mogen weten. De Here God die zorgvuldig, stap voor stap, dag voor dag, aan zijn schepping werkte en nog steeds werkt. En waar een begin is, is ook een eind. Zo is het ook bij Gods schepping: na de zes dagen van arbeid was het werk voltooid, en rustte God (Genesis 2:3). Ook dat mogen we weten. De wereld en het leven waarin wij ons bevinden draait niet in een cirkel rond, maar alles gaat ergens naartoe. Naar de rust waarvan God genoot. En waarin Hij ons wil laten delen.

In Genesis 2:4 begint er een tweede scheppingsverhaal. Nog eens wordt verteld wat de diepste achtergronden bij het leven op aarde zijn. Wezenlijk is, aldus vers 4, dat alles geschapen is door de HERE God.

Het is opvallend dat in dit tweede scheppingsverhaal de naam 'HERE' gebruikt wordt: de verbondsnaam van de Here God. In het eerste scheppingsverhaal kwam enkel de naam 'God' ('Elohiem') voor, maar hier staat nu ook de vierletterige Verbondsnaam waarmee God zich later aan Mozes bekend zou maken. Binnen het Jodendom worden beide Godsnamen gezien als elkaar aanvullend. 'Elohiem' (God) duidt op de (be)oordelende kant van God en het principe van recht in Hem en in de schepping. De naam 'HERE' ('Ik zal zijn die Ik zijn zal') duidt op Gods barmhartigheid: de belofte dat Hij zich over zijn volk en schepping zal ontfermen. Beide namen en eigenschappen zijn wezenlijk voor God en komen daarom in de scheppingsverhalen aan bod: Hij is rechtvaardig en barmhartig beide.

In dit tweede scheppingsverhaal is het beeld dat oprijst inderdaad voluit barmhartig. Wanneer verslag wordt gedaan van de schepping van de mens, horen we dat deze uit aarde werd gevormd, maar levenloos bleef. Vervolgens echter zien we voor ons hoe de HERE God zijn eigen levensadem in de neus van de mens blaast, zodat hij een levend wezen wordt: als een soort mond-op-mond-beademing, waarbij de HERE God als het ware vol liefde en aandacht over de levenloze mens gebogen zit. Er is hierbij sprake van een mooi woordspel in het Hebreeuws. Voor mens wordt het woord 'Adam' gebruikt, en voor aarde het woord 'adamah'. Het verschil tussen de dode mens (enkel stof) en de levende mens is de klank 'ah', die duidt op de ademtocht van Godswege die de mens leven schenkt. Dit besef is wezenlijk voor heel het verdere van de Bijbel. De mens leeft bij de gratie Gods, en is daarom aan Hem dank en verantwoording schuldig. Ook krijgt de mens van Hem een taak. Daar vertelt het verhaal eveneens over: de mens wordt in de Hof geplaatst om die te bewerken en te bewaren. En er is sprake van een gebod: om niet te eten van die ene boom van kennis van goed en kwaad. De mens leeft immers niet in ongebonden vrijheid, maar dient zich te houden aan wat zijn Schepper hem opdraagt wel en niet te doen.

Opvallend aan dit tweede scheppingsverhaal is tenslotte dat er verschillen aan te wijzen zijn met het eerste. Zo werd in het eerste scheppingsverhaal verteld dat de dieren voor de mens uit werden geschapen, en hier horen we juist van het omgekeerde: eerst kwam de mens, en daarna de dieren. Dit wijst ons er op hoe we het scheppingsverhaal mogen lezen: niet zozeer als een letterlijk historisch verslag, maar veeleer als een verhaal met een boodschap. Een boodschap over de HERE God die de mens wilde, leven schonk, liefhad en een gebod meegaf.

Vandaag lezen we over de vrouw, geschapen uit de zijde van de mens, als kroon op Gods schepping. Zij kwam in een wereld waar alles al op orde was. De natuur en de dieren waren er en haar man Adam had alle dieren al een naam gegeven. Het werk was al gedaan. Zoals een bruid over de drempel van het huis wordt getild, waar alles keurig netjes op orde is. Dit alles betekende echter ook dat zij kwam nadat de HERE God aan Adam het verbod op het eten van de boom der kennis van goed en kwaad gegeven had (Genesis 2:16).

Zou dat de reden zijn dat de slang haar uitzocht om zijn boze werk te doen? Iemand die iets niet uit de eerste hand heeft vernomen, valt immers eerder aan het twijfelen te brengen. Want daar is de slang op uit: om het goede Godsbeeld dat de vrouw heeft, te laten wankelen. Luister hoe hij begint: *‘God heeft zeker wel gezegd dat je niet mag eten van enige boom in de hof?’* (Genesis 3:3). Hij presenteert de vrouw een God van wie je niets mag, die er op uit is om je klein te houden. In het antwoord van de vrouw zien we hoe geraffineerd het gif van de slang zijn werking doet. Aanvankelijk verdedigt zij God, en zegt dat zij van alle bomen mogen eten, behalve van die ene (Genesis 3:3). Maar dan komt het: wanneer de vrouw haar zin afrondt, zegt ze er ook bij dat zij die ene boom van God niet mag aanraken. En hier gaat het mis, want een verbod op aanraken is nooit aan de orde geweest. Met dit zinnetje blijkt dat het slangengif zijn werking doet: het gif van de roddel, het zwartmaken van een Derde. De vrouw maakt hier de HERE God strenger dan Hij is. En daar ligt de bodem voor de zonde, altijd en overal weer: de A(a)nder geen recht doen. Hem niet de ruimte geven te zijn zoals Hij is. Daar gaat het mis in de relatie. De slang voelt dit alles feilloos aan, en hapt toe, door nu ronduit te melden dat God er op uit is haar en haar man klein en dom te houden (vers 5). Meer hoeft hij niet te zeggen, want het kwaad is hiermee geschied. De verboden vrucht wordt gegeten.

Hoe erg en ingrijpend dit overbekende verhaal ook is, tegelijk mogen we opmerken dat de schrijver van Genesis ons toch bij een positief Godsbeeld blijft bepalen. Eindigt dit verhaal er niet mee dat de ‘HERE God’ (de ‘Barmhartige Rechter’) de nu kwetsbaar geworden en zich wegschamende mens liefdevol bekleedt met kleding? En ook vernemen we niet van een onmiddellijke dood van Adam, terwijl dat toch gezegd was: *‘op de dag dat je van deze boom eet, zul je sterven’* (Genesis 2:17). Adam heeft maar liefst 930 jaar oud mogen worden. Bijbelverklaarders wijzen er op dat God hier enerzijds als Rechter vasthield aan zijn straf, maar tegelijk als de Barmhartige niet de menselijke, maar de goddelijke dag nam. Bij God is één dag immers als duizend jaar (Psalm 90:4). Al bleef het zo inderdaad binnen die goddelijke dag, tegelijk schonk God de mens nog een zeer lang leven. Met naar dit alles te verwijzen laat de schrijver van Genesis zien dat, ondanks de zondeval, Gods genade is gebleven. Zodat ook wij in het beeld dat wij van God hebben, vast op Hem mogen vertrouwen.

